

דף כ"א

יין דם עצים קטרת אינם טעונים מלח
הגמרא הביאה, שלמדים מהכתוב שאין צריך לתת מלח על הדם. שואלת הגמרא,

אם הכתוב לא היה ממעט את הדם היינו אומרים שהדם טעון מלח. והרי כיון שמלח את הדם הוא יצא מתורת דם ואינו כשר לזריקה? כמו שאמר זעירי בשם רבי חנינא שדם שבשלו אינו עובר עליו, בין דם קדשים ובין דם חולין. ורב יהודה אמר בשם זעירי שדם שמלחו אינו עובר עליו²⁷⁴ ²⁷⁵. ורב יהודה עצמו אמר שאברים שצלה מחוץ למערכה והעלה אין בהם משום לריח ניחוח? עונה הגמרא, שללא הכתוב היינו אומרים שישים בדם משהו מלח למצוה²⁷⁶.

הקפה את הדם
בחמה ואכלו חייב
רבא אמר את מה שאמר זעירי בשם רבי חנינא שדם שבשלו אינו עובר עליו. הקשה לו אביי ממה ששנינו בברייתא, הקפה את הדם ואכלו, או שהמחה את החלב וגמעו חייב? אמר רבא שזעירי אמר שאם הקפה את הדם באש ואכלו פטור. מפני שהדם אינו חוזר לכמות שהוא ויצא מתורת דם. אבל אם הקפה את הדם בחמה חייב, מפני שהדם חוזר לכמות שהיה צלול.

רב חסדא א' אכל דם חטאות חיצונות
שקדש חייב דם פנימיות פטור
שאל אותו אביי, מדוע לא נאמר כשהקפה את הדם בחמה 'הואיל ונרחה ידחה'. שהרי שאל רבי מני את רבי יוחנן, מה הדין בדם שקרש ואכלו? אמר לו רבי יוחנן 'הואיל ונרחה ידחה'. ורבא שתק. אמר לו אביי, אולי אפשר לומר שהברייטא שאומרת שאם הקפה את הדם בחמה ואכלו חייב מדברת בדם של חטאות החיצוניות²⁷⁷. ורבי יוחנן פטר בדם של

274 שהרי לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו אינו ראוי לזריקה ויצא מתורת דם ומליח הוא כרותח. רש"י.

275 ומשמע כאן שסתם מליחה בקדשים היא מליחה שאין נאכלים מחמת מלחם שהרי מליח הוא כרותח כשאין נאכל מחמת מלחו כמו שפי' התוס' בפ' כל הבשר (שם דף קיב.) ובסמוך אמרינן וכן לקדירה. ולפיכך מדקדק מכאן ר"ת מכאן שבמליחה לקדירה די באין נאכל מחמת מלחו, ולא כמו שמפרשים כמו שאדם מולח להצניע וכמליח לצורך עיבוד, או כדבעי ליה לאורחא. ובפרק כל הבשר (גם זה שם) פירשתי גבי אינו נאכל מחמת מלחו. תוס'.

276 ומשום אותו משהו לא יצאו מתורת דם. רש"י.

277 והוא הדין לשל חולין הואיל וראוי לכפרה בקדשים.

חטאות הפנימיות²⁷⁸? אמר לו, הזכרתני את מה שאמר רב חסדא שאם אכל דם חטאות החיצוניות שקרש חייב. מפני שבחטאת חיצונה כתוב: **וְיִלְקַח וְכו' וְנָתַן** ודם קרוש הוא בר לקיחה ונתינה. ואם אכל דם חטאות הפנימיות שקרש פטור, מפני שבחטאת פנימית כתוב **וְיִטְבֵּל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן הַדָּם וְהִזָּה** ודם קרוש אינו בר טבילה והזאה.

רבא א' הואיל שחנגדו ראוי ואר"פ
חטאות הפנימיות שקרש חייב, 'הואיל וכנגדו
אכל דם חמור שקרש חייב

ראוי, דם קרוש ראוי לכפר בחטאות החיצונות. ואמר רב פפא, מאחר שאמרנו 'הואיל וכנגדו ראוי, אם אכל דם חמור שקרש חייב. ואפילו שאינו ראוי לקרבן והיה אפשר לומר שהתורה לא חייבה כרת אלא על דם הראוי לקרבן, הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות.

אמר רב גידל בשם זעירי, דם חוצץ בין לח בין יבש. מקשה הגמרא ממה ששנינו בברייתא שדם, דיו, דבש וחלב חוצצים כשהם יבשים ולא כשהם לחים? מתרצת הגמרא, שדם שנסרך, מתחיל להתייבש קצת חוצץ. ודם שאינו נסרך אינו חוצץ.

מבררת הגמרא, מה לומדים מהמילה
מ"מ "תַּמְלָח" שבכתוב **וְיִכָּל קֶרְבֶּן מִנְחַתְךָ בַּמֶּלַח**
ומביאה שכן ששנינו בברייתא, שאם היה כתוב רק
וְיִכָּל קֶרְבֶּן מִנְחַתְךָ בַּמֶּלַח יכול תבונה? תלמוד לומר **תַּמְלָח**. ואם
היה כתוב **וְיִכָּל קֶרְבֶּן מִנְחַתְךָ תַּמְלָח** הייתי אומר שימלח במי מלח, תלמוד לומר **בַּמֶּלַח**. **וְלֹא תִשְׁבֵּית מֶלַח** הבא מלח שאינה שובתת, שמצויה בקיץ ובחורף, ואיזו? זו מלח סדומית, שהים משליך תדיר לחוץ. ולומדים מהכתוב **תַּקְרִיב מֶלַח** שאם לא מצא מלח סדומית מביא מלח איסתרוקנית, שבני אדם מוציאים מהקרקע. **תַּקְרִיב** מכל מקום, ואפילו מחוץ לארץ²⁷⁹, ואם הוא קרבן ציבור אפילו בשבת ואפילו

278 רש"י פירש שבחטאות הפנימיות אינו עובר עליו והטעם הוא כמו שמפרשים לקמן. תוס' שואלים שא"כ גם בחטאות הפנימיות משמע לפי שיטת רש"י שאם בשלו צולל יהיה חייב אם יאכלנו, הואיל וראוי לטבילה והזאה. ומהסוגיא לא משמע כך שהרי א' לעיל שכיון שמלחו יצא מתורת דם ולא יתחייב עליו. ועוד שרבא עצמו אמר שאפילו בחטאות הפנימיות ואכלו חייב, ומשמע לפי רש"י שרבא אינו סובר כזעירי. ולעיל אמרו יתיב רבא וקאמר להא שמעתא משמע שרבא סובר כזעירי. לכן נ"ל שבמה שאמר זעירי, בבשלו באור אין חולק שאינו עובר עליו. ומה שמחלקים בין חטאות הפנימיות לחיצוניות הוא בקפאו בחמה. תוס'.

279 מלח סדומית היא דקה, אסתרונית גסה. רש"י.

בטומאה, מפני שהמליחה היא מעבודות הקרבן ודוחה את השבת ואת הטומאה.

מביא אבר נותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח וכן לקדירה
ומהי כוונת הבריייתא במה אמרה 'תבונהו'?
רבה בר עולא אמר שהכתוב "תִּמְלֹחַ"
אומר שלא יתבוננו כתבן בטיט, לא יתן הרבה מלח כמו ששמים תבן
בטיט, אלא יתן מעט מלח. ואביי אמר לו שאם כך היה צריך לומר יכול
יתבוננו? אלא אמר אביי, הכוונה שלא יעשנו כבנין, ישים הרבה מלח
כשורות של לבנים. אמר לו רבא, שאם כך צריך לומר 'יבננו'? אלא
אמר רבא, תבונהו. ואמר רב אשי שכוונה שלא ימלחנו עד שיתן בו
טעם, כבינה שנותנת טעם באדם, אלא "תִּמְלֹחַ". כיצד הוא עושה?
מביא האבר ונותן עליו מלח, וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו.
ואמר אביי, שהוא הדין לגבי מליחה, כשמולחים בשר להוציא את דמו,
די במליחה כזו ואין צריכים למלחו יותר²⁸⁰.

מועלים במלח שע"ג האברים
הגמרא מביא את מה ששנינו שמועלים
במלח שעל גבי האבר, ואין מועלים במלח
שעל גבי הכבש ושבראשו של מזבח, שנפל מן הקרבנות שמלחום,
מפני שאינו ראוי למליחת הקרבנות. ואמר רב מתנה, לומדים שמועלים
במלח שעל האברים מהכתוב ביחזקאל: "וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי ה' וְהִשְׁלִיכוּ
הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהָעָלוּ אוֹתָם עֹלָה" שקורא עולה לאברים ולמלח
שעליהם.

תנאי ב"ד על המלח ועל העצים
שיהיו הכהנים נאותין בהן
שנינו במשנה בשקלים, שבית דין התנו על
המלח ועל העצים, שיהיו הכהנים נאותין
בהן. ואמר שמואל, לא שנו שהכהנים נהנים מהמלח אלא לקרבנם,
אבל לא לאכילה. והגמרא הבינה, ששמואל אמר שמותר לכהנים למלוח
את העולות והמנחות שהם מביאים, אבל לא למלוח את בשר הקרבנות
שניתן לחלקם לאכילה חזה ושוק חטאות ואשמות שהיחיד מביא והכהנים
אוכלים. ושואלת הגמרא, הרי מצינו שאת עורות הקודשים שהכהנים זכו
בהם מולחים עם מלח של הקדש, האם לאכילת קודשים לא נותנים להם

280 הגרסא היא וכן לקדירה ובספר רבינו גרשום כתוב וכן לצלי וכן פי' ר"ח בחולין (דף יד.) תוס'.

מלח של הקדש? כמו ששנינו בברייתא, שהמלח נתון בשלשה מקומות במקדש: 1. בלשכת המלח ששם מולחים עורות קדשים²⁸¹, 2. על גבי הכבש ששם מולחים את האברים, 3. בראשו של מזבח ששם מולחים את הקומץ, הלבונה, הקטורת²⁸², מנחת כהנים, מנחת כהן משיח, מנחת נסכים ועולת העוף?

אלא שמואל אמר, שמותר לכהנים למלוח לאכילת חולין. שואלת הגמרא, שפשוט שלא יכולים למלוח חולין במלח של הקדש, מה חולין עושים בעזרה²⁸³? עונה הגמרא, שלומדים מהכתוב: "הַנֹּתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֶהֱרֹן וּבָנָיו" בַּחֲצֵר אֶהֱל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ, שהכהנים יכולים לאכול עמה חולין ותרומה כדי שתהיה נאכלת על השובע. ולאכילת חולין אלו לא נותנים להם מלח של הקדש.

אמר רבינא לרב אשי, אכן כך מסתבר לומר שמה שאמר שמואל שהתירו לכהנים להשתמש במלח הקדש 'לקרבנם', הוא לאכילת קרבנם. שאם נאמר שהכוונה למלוח את העולות והמנחות שמקריבים על המזבח, האם צריך לזה תנאי בית דין, הרי אפילו לישראל נותנים לשם כך. כמו ששנינו בברייתא, מי שאמר הרי עלי מנחה, מביא לבונה מביתו. יכול אף את המלח יביא מביתו? ודין הוא, נאמר – הביא מנחה והביא מלח, ונאמר – הביא מנחה והביא לבונה. כמו שמביא לבונה מתוך ביתו²⁸⁴, כך מביא מלח מתוך ביתו. או כלך לדרך זו, נאמר – הביא מנחה והביא מלח, ונאמר – הביא מנחה והביא עצים. כמו שהעצים משל ציבור, אף מלח

281 תוס' שואלים שבמסכת מדות (פ"ה מ"ג) מנו שש לשכות שבעזרה ושנו שם לשכת המלח ששם היו נותנים מלח לקרבן, לשכת הפרוה ששם היו מולחים עורות קדשים. וי"ל שמה שא' כאן ששם מולחים עורות קדשים הוא לאו דוקא, אלא משם היו נוטלים מלח למלוח עורות קדשים בלשכת הפרוה. והמלח לא היה נתון בלשכת המלח למלוח אלא להצניעו שם. ולפירוש זה קשה שא"כ היתה מלח בד' מקומות וכאן מנו שלשה. תוס'.

282 היו מולחים את הקטורת בראשו של מזבח ולא על הכבש אף שקרבה במזבח הפנימי. מפני שעל הכבש היה מתלכלך בדם האברים. אבל על המזבח היו מולחים דברים יבשים קומץ ולבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ועולת העוף שהיו מולחים שם היתה דבר מועט. תוס'.

283 רש"י מפרש משום מכנים חולין לעזרה ובתירוץ של הגמרא אע"ג דאמר מר יאכלו שיאכלו עמה חולין ותרומה פירש ברש"י יאכלו חוץ לעזרה חולין ותרומה וכניסו ויאכלוהו על השובע. ותימה הואיל וחולין אלו הם לצורך אכילת קדשים מדוע לא יתנו מלח של קדש. אבל תוס' כתבו שאפילו בעזרה מכניסים תבלי חולין כמו ששנינו בזבחים (דף צ: וכו') וכולן רשאין הכהנים לתת לתוכן תבלי חולין ותרומה מהכ' למשחה לגדולה. ושם פשוט שיכול לתת באותם תבלין מלח של קודש כמו בקדשים עצמם. תוס'.

284 שנאמר "וַיִּצֶק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבָנָה" ואחר כך כתוב "וַהֲבִיֵּא אֶל בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים".

משל ציבור. נראה למי דומה? דנים מלח מעצים ששניהם נוהגים בכל הזבחים, ואל תוכיח לבונה שאינה נוהגת בכל הזבחים. או כלך לדרך זו דנים מלח הבא עמה בכלי אחד מדבר הבא עמה בכלי אחד, לבונה. ואל יוכיחו עצים שאינן באים עמה בכלי אחד? לכך נאמר במלח: "לִחֶק עוֹלָם בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא", ובלחם הפנים כתוב "מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם"²⁸⁵, כמו שלחם הפנים בא משל ציבור כך המלח בא משל ציבור. וחזרת השאלה למה היו צריכים להתיר לכהנים מלח הקדש?

בן בוכרי העיד כהן ששוקל אינו חוטא ריב"ז א' כהן שאינו שוקל חוטא
 אמר רב מרדכי לרב אשי, שכך אמר רב שישא בנו של רב אידי, הטעם שבית דין הצטרכו להתיר לכהנים למלוח קורבנם במלח הקדש, ולא לומדים ממה שבישראל מותר, זה לפי שיטת החכם בן בוכרי, שאומר שהכהנים אינם חייבים בשקלים. כמו ששנינו במשנה, אמר רבי יהודה העיד בן בוכרי ביבנה שאף שכהנים לא חייבים במחצית השקל, אם כהן הביא את שקלו ללשכה באדר אינו חוטא²⁸⁶. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי, לא, אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא²⁸⁷. אלא שכך הכהנים דורשים לעצמם: הואיל והם נותנים מחצית השקל והם שותפים בקנייה של העומר ושתי הלחם ולחם הפנים, איך הן נאכלים על ידי הכהנים²⁸⁸, הרי נאמר: "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכְלֶה". שואלת הגמרא, כיון שלבן בוכרי הכהנים אינם חייבים לשקול את מחצית השקל לכתחילה, מדוע כהן ששוקל אינו חוטא, הרי הוא מביא חולין לעזרה? מבאר הגמרא, שהכהנים שמביאים את מחצית השקל מוסרים אותם לציבור.

צריכים תנאי ב"ד לבן בוכרי שאמר
 וכלן צריכים תנאי בית דין, מפני שהיינו אומרים שהתורה זיכתה לישראל שימלחו את קרבנותיהם ממלח של הקדש מפני שיש להם לשכה, שנתנו בה את

285 ר"ת גורס "מלח ברית" כמו שפירשו לעיל (דף יט:). תוס'.
 286 אבל רבן יוחנן בן זכאי דורש כל העובר עובר בים סוף. ואע"ג שבט לוי לא היה בתרומה של האדנים הוא היה בתרומה של צורך קרבנות. תוס'.

287 במס' שקלים מפרשים את הטעם משום שכתוב "כל העובר על הפקודים" ושבת לוי לא נפקד. ואע"ג שהיה אפשר לומר שהוא מביא חולין לעזרה אינו חוטא כמו שמפרשים לקמן. וטעמו של ריב"ז הוא מהכ' "זה יתנו" זה בגימטריא שנים עשר שבטים. וכל העובר פירושו הוא כל העובר בים סוף. רש"י.

288 משמע שרבן יוחנן בן זכאי לא היה כהן. ויש לפרש את מה שא' בסיפרי בפרה שריב"ז א' לתלמידיו מה שעשו ושרתו ידי שכתת/ לא הוא עצמו אלא ע"פ הוראתו. ומה שאמרו שם ויש אומרים הליל היה אלא שלא היה יכול לומר מה שעשו ושרתו ידי הוא מפני שלא שרפו בימיו פרה. תוס'.

שקליהם שמהם קונים את המלח. אבל לא התירה לכהנים שאין להם לשכה, ולא שקלו את מחצית השקל, למלוח את קרבנותיהם מהמלח שנקנה בשקלים שישראל שקלו. ותנאי בית דין הואיל להתיר לכהנים למלוח את קרבנותיהם מהמלח שנקנה מהשקלים שבלשכה.

